

LIETUVOS BIBLIOTEKININKŲ DRAUGIJOS ATKŪRIMO IDĖJA, PROCESAS IR PIRMIEJI ŽINGSNIAI

(Iš draugijos istorijos 1989–1992 m.)*

Romualdas Vytautas RIMŠA,

pirmasis atkurtosios Lietuvos bibliotekininkų
draugijos pirmininkas, LBD garbės narys

Iš istorijos

Didžiausias postūmis kurti draugiją, pasak prof. Vaclovo Biržiškos, buvo 1930 m. spalio 12-14 d. Rygoje vykusį Pirmąjį Pabaltijo bibliotekininkų konferenciją (kongresą). Atvykusi į Rygą, Lietuvos delegacija įsitikino, kad tvarkant Latvijos ir Estijos bibliotekas, čia bibliotekininkų draugijos (abi įkurtos 1924 m.) atliko ir atlieka gan svarbų vaidmenį. Lietuvos bibliotekininkų draugija (toliau – LBD) buvo įkurta labai greitai po minėtos konferencijos – 1931 m. gegužės 2 d. Jos įstatus ir draugiją įregistravo Kauno apskrities viršininkas.

Į pirmąją LBD valdybą buvo išrinkti prof. Vaclovas Biržiška (pirm.), Andrius Škėma (pavad.), Felicija Šalkauskaitė (iždininkė), Vincas Ruzgas (bibliotekininkas) ir Aleksandras Ružancovas (sekretorius). Jie ir pradėjo LBD organizacinius darbus – rengė įstatus, planus ir kitus dokumentus, telkė narius, rūpinosi bibliotekininkų švietimu, patirtimi ir tarptautiniais ryšiais.

Svarbiausieji ano meto LBD uždaviniai, tikslai ir veiklos kryptys buvo apibrėžtos 1931 m. ir 1936 m. įstatuose. Ji turėjo organizuoti atstovauti narių interesams, plėtoti šalyje bibliotekininkystę ir jos patirtį, skatinti mokslinį darbą, ugdyti bibliotekininkų profesionalumą, teikti pasiūlymus Vyriausybei ir valdžios įstaigoms bibliotekų darbui gerinti, plėsti ryšius su užsienio šalių analogiškais draugijomis ir asociacijomis. LBD ketino rengti konferencijas ir suvažiavimus, metodinius dokumentus bibliotekoms, skatinti Lietuvos respublikos Vyriausybę formuoti šalies bibliotekininkystės politiką. Vėliau (1936 m.) LBD aktyviai dalyvavo rengiant Lietuvos bibliotekų įstatymo projektą ir jį įgyvendinant šalyje.

1931–1941 m. LBD atliko daug darbų. Visų pirma, į LBD veiklą, ypač – keliant bibliotekų darbuotojų profesinį lygį, aktyviai įsijungė visi patyrę specialistai. Padidėjo LBD narių – nuo 29 (1932 m.) iki 49 (1938 m.). 1931 m. (nuo 5 nr.) Lietuvos bibliografijos instituto rengiamos „Bibliografijos žinios“ tapo Instituto ir LBD leidiniu. Nariams intensyviai buvo rengiamos ir skaitomos paskaitos, vyko diskusijos, ekskursijos į bibliotekas. Aktyviai buvo skleidžiama bibliotekų darbo patirtis, parengta ir išleista virš 10 bibliotekininkystės knygelėlių. 1931–1933 m. LBD anketomis apklausė visas šalies bibliotekas ir surinko žinias apie 1594 įvairių tipų ir žinybų bibliotekas. Apklausos rezultatai ir vardinis bibliotekų sąrašas 1933–1934 m. buvo paskelbtas „Bibliografijos žiniose“. o paskui išleistas ir atskira knygele.

Plečiant Baltijos šalių bibliotekų užsienio ryšius, pradėtus XX a. 2-ąjį dešimtmetį, ir sąveiką, 1930 m. Rygoje buvo įsteigtas Pabaltijo valstybių bibliotekininkų informacinis koordinacinis biuras. Lietuvos draugiją jame atstovavo V. Ruzgas ir A. Ružancovas. Kaip jau minėta, 1930 m. spalio 12-14 Rygoje (Latvija) buvo surengtas pirmasis, o paskui ir kiti – 1935 m. spalio 5-7 d. Taline ir Tartu (Estija) antrasis, o 1938 m. birželio 10-12 d. Kaune, Marijampolėje ir Šiauliuose (Lietuva) trečiasis Pabaltijo šalių bibliotekininkų kongresai. Surengti ketvirtąjį, kaip planuota 1941 m. Latvijoje, kongresą sutrukdė karas. Šie kongresai tuo metu buvo ypatingai svarbi

Baltijos šalių bibliotekinių sąveikos forma. Iš viso juose buvo išklaustas 31 pranešimas, aptarta daug bibliotekų veiklos problemų, nemažai diskutuota, pasidalinta darbo patirtimi ir aplankyta daug bibliotekų bei muziejų.

1936 m. sausio 1 d. LBD buvo priimta į Tarptautinę bibliotekinių sąjungą (dabar – Tarptautinė bibliotekinių asociacijų ir įstaigų federacija, IFLA). 1937 m. draugijos narė Birutė Tursienė buvo pakviesta ir dalyvavo IFLA komiteto posėdyje Paryžiuje, kur skaitė savo pranešimą apie Lietuvos bibliotekų būklę ir problemas.

Tuo metu LBD pradėjo gauti kvietimus ir į kitus tarptautinius renginius, organizuojamus Berne, Briuselyje, Helsinkyje, Varšuvoje bei kitose šalyse. IFLA reguliariai taip pat siuntė į Lietuvą informaciją apie naujus tarptautinius bibliotekinius projektus ir priimtus, bibliotekų veiklą reglamentuojančius, dokumentus. Kai kuriuos jų savo darbe įdiegė ir mūsų šalies bibliotekos.

Bendradarbiaujant su IFLA struktūromis, labai pagyvėjo LBD ryšiai su užsienio šalimis. Mūsų bibliotekų darbuotojai vis dažniau ėmė dalyvauti bibliotekų renginiuose užsienyje. Antai, 1934 m. tarptautiniame bibliotekinių kongrese Madride (Ispanija) dalyvavo B. Tursienė, 1937 m. Vokiečių knygyne Leipcige (Vokietija) – E. Šachovienė, Upsalos universiteto bibliotekoje – E. Eimaitytė ir kt. 1936 m. atvykęs į Lietuvą, su mūsų bibliotekomis plačiai susipažino Anglijos bibliotekinių sąjungos atstovas, Birmingemo viešosios bibliotekos direktorius H. M. Kešmoras (H. M. Cashmore).

1931–1941 m. LBD veikė įvairiomis kryptimis ir atliko daug reikšmingų darbų. Draugija itin teigiamai veikė šalies bibliotekų darbo kokybę, skatino Lietuvos bibliotekų integracijos į pasaulinę bibliotekinkystę procesus. Deja, nuolatiniai finansiniai LBD ano meto sunkumai neleido jai pasiekti visų užsibrėžtų tikslų.

Lietuvos okupacinei valdžiai uždraudus visuomenines organizacijas, savo veiklą LBD nutraukė nuo 1941 m. rugsėjo 4 dienos. Šis jos veiklos draudimas užtruko gan ilgai – visą pusę amžiaus (50 metų).

Draugijos idėja ir atkūrimas

Stiprėjant Rytų Europos valstybėse siekiui panaikinti likusius Antrojo pasaulinio karo padarinius, plintant tautiniam judėjimui už okupuotų valstybių nepriklausomybę ir savarankiškumą, laisvės idėjos savo sparnais palietė Budapeštą, Prahą, Kauną, Varšuvą... Buvo pats metas rimtai pagalvoti ir apie Lietuvos ateitį bei likimą, ypač – tikrųjų jos tautinių bei dvasinių vertybių susigražinimą į visuomenės gyvenimą.

Prasidėjus TSRS pertvarkai ir atsiradus pirmoms tikros demokratijos apraiškoms Maskvoje, gerokai sustiprėjo Lietuvos žmonių siekis greičiau išsivaduoti iš okupacinio režimo gniaužtų ir atkurti Lietuvos Respublikos valstybiškumą bei savarankiškumą. Susiklostė žymiai palankesnės sąlygos ir visuomenės švietimui bei kultūrai mūsų šalyje plėtoti, grąžinti į gyvenimą tuos tautos idealus ir dvasines vertybes, kurios ilgus okupacijų dešimtmečius buvo uždraustos ir naikinamos.

Tuo metu visuomenėje jau kūrėsi „Lietuvos persitvarkymo sąjūdis“ ir kiti pažangūs kultūros bei švietimo krypties socialiniai judėjimai (Kultūros fondas, naujos profesinės sąjungos, asociacijos, draugijos). Buvo prisimintos ir nepriklausomoje Lietuvoje iki okupacijos veikusios istorijos, švietimo, kultūros bei kitos visuomeninės organizacijos. Tai buvo metas, kai imta plačiai domėtis buvusią jų veiklą, studijuoti uždavinius, patirtį, o svarbiausia, – vis dažniau kalbėti apie kai kurių jų reabilitavimą.

LBD atkūrimo idėja bibliotekaininkai susirūpino ir ją iškėlė į savo darbotvarkę vieni iš pirmųjų šalyje. Nieko nelaukiant, 1988 m. gruodžio 1 d. (iki Respublikos nepriklausomybės įteisinimo dar buvo likę metai ir trys mėnesiai) Vilniuje buvo sudaryta LBD atkūrimo iniciatyvinė

grupė. Į ją įėjo 17-kos bibliotekų atstovai. Keliuose posėdžiuose apsvarsčiusi susidariusią padėtį, iniciatyvinė grupė parengė ir paskelbė spaudoje kreipimąsi į visus Lietuvos bibliotekininkus, bibliografus, knygotyrininkus ir informatikus.

Tuo metu LBD atkūrimo idėjai atskiru pareiškimu spaudoje pritarė taip pat rašytojai ir mokslininkai. Tai – rašytojas Vladas Dautartas, doc. dr. Ala Miežinienė, doc. dr. Vanda Stonienė, prof. dr. Levas Vladimirovas ir kt. Abu minėti dokumentai ir LBD atkūrimo idėja susilaukė absoliutaus daugelio šalies miestų, rajonų ir kaimų bibliotekų darbuotojų palaikymo.

Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio (LPS) pavyzdžiu, LBD atkūrimo iniciatyvinė grupė 1989 m. birželio 29 d. Vilniuje, Profsąjungų rūmuose surengė Respublikos bibliotekininkų suvažiavimą. Į jį buvo pakviesti 667, o susirinko ir dalyvavo suvažiavimo darbe 549 delegatai. Jie atstovavo visų tipų ir žinybinio pavaldumo Lietuvos bibliotekas. Tarp 38 suvažiavimo garbės svečių buvo ir keletas užsienio šalių bibliotekininkų draugijų atstovų. Iš jų suvažiavime kalbėjo Aldis Abelė (Latvijos BD), Kalju Tammaru (Estijos BD) ir Aleksandras Zoninas (Sankt Peterburgo BD). Suvažiavime delegatai plačiai aptarė LBD situaciją, veiklos kryptis, bibliotekų darbo aktualijas ir nutarė draugiją atkurti. Vėliau buvo patvirtinti jos įstatai, išrinktas pirmininkas (šių eilučių autorius) ir Revizijos komisija (3 nariai).

Ilgiausiai užtruko tarybos narių kandidatūrų pristatymas, aptarimas ir rinkimai. Į LBD pirmąją tarybą delegatai išrinko 15 narių. Buvo paskelbta ši tarybos narių sudėtis: dr. Arūnas Augustinaitis, prof. habil. dr. Romualdas Broniukaitis, doc. dr. Stasys Dubauskas, doc. dr. Renaldas Gudauskas (visi VVU), Algirdas Kancleris (LNB), doc. dr. Domas Kaunas (VVU), Bronius Kerys (Akmenės RCB, Palnosų kaimo filialas), Kazys Mackevičius (LTB), Margarita Marcinkevičienė (VVU), dr. Juozas Marcinkevičius (LMA Vrublevskių b-ka), doc. dr. Genovaitė Ragotienė (VVU) Alvydas Samėnas (Kauno VB), Povilas Saudargas, prof. habil. dr. Klemensas Sinkevičius (abu KDTI) ir Juzefa Zonytė (sekretorė, LNB).

Atkurtoji LBD 1989 m. rugpjūčio 31 d. buvo įteisinta juridiskai. Jos įstatus įregistravo Lietuvos kultūros ministerija, ir draugija pradėjo veiklą.

Pirmieji LBD žingsniai (1989–1992 m.)

LBD siekius ir veiklą 1989 m. birželio 29 – 1992 m. gruodžio 16 dieną reglamentavo Įstatai, priimti 1989 m., ir veiklos programa. Apskritai, per visą minėtą laikotarpį buvo atlikta daug įvairių darbų, nes dirbta keliomis kryptimis. Organizuojant atkurtosios LBD veiklą pasinaudota:

- 1) LBD vadovų ir valdybos narių patirtimi, sukaupta 1931–1941 m.;
- 2) Lietuvos bibliotekų ir bibliotekininkų profesinės, ekonominės bei ūkinės to meto veiklos analize, ypač – spręstinomis bibliotekų problemomis ir keliamais darbo uždaviniais;
- 3) ilgamečiu užsienio bibliotekų ir užsienio bei tarptautinių profilinių organizacijų darbo patyrimu, naujausiais užsienio bibliotekininkystės pasiekimais.

Svarbiausieji veiklos uždaviniai. Jau suvažiavime kilo diskusija, kaip geriau pasielgti – kurti naują LBD ar perimti ir tęsti buvusios draugijos darbo tradicijas? Daugiausia delegatų balsavo už LBD veiklos tęstinumą. Įteisinus tai, teko gerai pastudijuoti tarpukario metų LBD tradicijas ir patirtį; šalinti okupacijos metais įsišaknijusias Lietuvos bibliotekininkystėje deformacijas; formuoti demokratinius bibliotekų veiklos principus ir bibliotekininkų savitarpio santykius, paremtus Lietuvos ir užsienio bibliotekų darbo patirtimi, laisvu informacijos prieinamumu, pasirinkimu bei naudojimu.

Be to, naujieji LBD įstatai įpareigojo mus rūpintis visų rūšių ir žinybų bibliotekomis ir jų sistemų vystymu; specialistų rengimu bei jų profesine kompetencija; teisinga bibliotekos ir

bibliotekininko samprata laisvoje demokratinėje visuomenėje, jų prestižu; ginti bibliotekų darbuotojų profesines teises; teikti pasiūlymus vyriausybei bei valdžios įstaigoms bibliotekų darbui gerinti; daryti įtaką valstybinei bibliotekininkystės politikai; palaikyti ryšius su tarptautinėmis ir užsienio šalių bibliotekininkų organizacijomis, bibliotekomis ir pan.

Draugijos struktūros kūrimas ir darbo organizavimas. Nutarimas LBD atkurti, buvo tik vienas žingsnelis ilgame draugijos organizavimo kelyje. Reikėjo dar suredaguoti ir sutvarkyti, remiantis daugybe suvažiavimo delegatų pasiūlymų bei pastabų, įstatus ir programą, o LBD įteisinti valdžios institucijose, sukurti funkcionuojančią struktūrą – miestų, rajonų, mokslinėse ir kitose bibliotekose suburti į draugiją narius, įsteigti draugijos skyrius, grupes.

Dirbant šia linkme, buvo sutvarkyti visi draugijos įteisinimo reikalai: suredaguoti (1989 m.), o 2-oje konferencijoje (1992 m.) dar papildyti LBD įstatai; parengta, aptarta ir patvirtinta konferencijoje (1990 m.) draugijos programa; surengtos dvi metinės LBD konferencijos (1990, 1991 m.); sukviestas 2-asis LBD suvažiavimas (1992 m.); iš viso organizuota 20 tarybos posėdžių.

IFLA pavyzdžiu, prie LBD tarybos buvo sudarytos 7 nuolatinės (pagal bibliotekų tipus ir veiklos sritis) darbo grupės: universalių mokslinių; specialiųjų; viešųjų bibliotekų, bibliografinio kontroliavimo; kolekcijų ir paslaugų; valdymo ir technologijos; mokslo ir mokymo. Veikė ir dvi laikinos darbo grupės: 1) bibliotekų įstatymo rengimo ir adaptavimo; 2) skaitymo ir informacinės kultūros ugdymo.

Populiarinant draugiją, 1989–1992 m. buvo parašyta 16 straipsnių ir informacijų, Lietuvos bibliotekų darbuotojams perskaitytos 46 paskaitos, 25 kartus išvykta draugijos reikalais į komandiruotes, 57 kartus konsultuoti bibliotekų darbuotojai LBD skyrių steigimo klausimais.

Per minėtą laikotarpį draugija gavo 110, išsiuntė 329 raštus. Visa tai turėjo nemažai įtakos plečiant narių, skyrių ir grupių skaičių. 1990 m. pabaigoje LBD turėjo 10 skyrių ir 17 grupių, kuriose buvo 483 nariai, o 1992 m. gale – 15 skyrių, 18 grupių ir 622 narius (iš jų 61,74 proc. buvo rajonų, o 38,26 proc. – miestų bibliotekų darbuotojai).

Šalia mokslinių bibliotekų, LBD skyriai ar grupės tuo metu buvo įsteigti Birštono miesto, Anykščių, Alytaus, Jonavos, Kėdainių, Ukmergės ir kitų rajonų viešosiose bibliotekose. Pamatai LBD struktūrai toliau vystytis buvo pakloti.

Teorinių ir praktinių bibliotekininkystės klausimų sprendimas. 1990-1991 m. LBD aktyviai dirbo rengdama Lietuvos kultūros kongreso darbotvarkę, nuostatas (pvz., „Dėl Lietuvos bibliotekų būklės ir raidos perspektyvų“ ir kt.), organizavo sekcijos „Knyga ir biblioteka“ darbą, rengė spaudai kongreso rezoliucijas, pranešimus ir kitą medžiagą. LBD Taryba du kartus (1991, 1992 m.) svarstė „Lietuvos bibliotekų įstatymo“ projektą ir pateikė Kultūros ir švietimo ministerijai savo pastabas; sudarė mokslinę grupę ir parengė koncepciją „Lietuvos bibliotekų darbuotojų kvalifikavimas ir perkvalifikavimas: optimalus modelis“ (V., 1992. 98 p.). Ji buvo įdiegta Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi institute (remiantis ja, apmokytos 5 bibliotekininkų grupės). Kartu LBD rūpinosi darbų, kuriant „Lietuvos bibliotekų vystymosi koncepciją“, organizavimu.

Be to, LBD talkino tarptautinėms organizacijoms, rengiant tarptautinius informacinius leidinius apie Europos bibliotekas; rengiant ir dalyvaujant Baltijos šalių bibliotekininkų IV kongrese Latvijoje, numatant kongresų ir mokslinių konferencijų pranešimus bei LBD dalyvius (pvz. 1990 m. – IFLA generalinėje konferencijoje Stokholme, 1991 m. – Maskvoje, 1992 m. – Nju Delyje ir kt.), populiarino užsienio valstybių (Švedijos, Suomijos, Danijos, Rusijos ir kt.) bibliotekininkystės pasiekimus Lietuvoje (parašyti 26 straipsniai, kalbėta LBD taryboje ir kt.).

Bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimas ir savišvieta. Ne mažiau LBD rūpinosi bibliotekininkų profesinių žinių gilimu ir jų savišvieta. Tarpininkaujant LBD ir užsienio bibliotekininkų asociacijoms, 1989–1992 m. LBD nariai (iš viso 73 bibliotekų darbuotojai)

dalyvavo užsienyje vykusiuose kongresuose, mokslinėse konferencijose, simpoziumuose ir kituose renginiuose. Pavyzdžiui, Pabaltijo bibliotekininkų IV kongrese Rygoje pabuvojo 31, IFLA generalinėje konferencijoje Švedijoje – 3, o IFLA konferencijoje Maskvoje – 20 specialistų. Per minėtą laikotarpį, Lietuvos bibliotekininkai, tarpininkaujant LBD, profesinių žinių gilinti buvo išvykę į užsienio šalis: Angliją, Estiją, Latviją, Slovakiją, Suomiją, Švediją ir Vokietiją.

LBD parengė ir išleido 3 leidinius: pirmieji du buvo skirti LBD veiklai, o trečiasis – Užsienio ir tarptautinėms bibliotekininkų draugijoms Lietuvos bibliotekų darbuotojams pristatyti.

Bibliotekininkų ir bibliotekų socialinio prestižo kėlimas, statuso gynimas. Per pirmuosius tris metus atkurtoji LBD šiems reikalams skyrė itin daug dėmesio, nes to reikalavo bibliotekų būklė ir nuolat blogėjanti bibliotekininkų padėtis. Kategoriskai pasisakant prieš pradėtą bibliotekų uždarymą ir darbuotojų atleidimą, buvo paskelbti 6 straipsniai, parengtos 6 laidos per Lietuvos radiją ir 3 – per televiziją, keliskart kalbėta respublikiniuose bibliotekininkų pasitarimuose. Iš viso 1989–1992 m. LBD buvo atstovauta 73-juose įvairaus lygio socialinėse institucijose ir renginiuose: užsienio valstybių ambasadose, kitų draugijų ir asociacijų suvažiavimuose ir pan.

Savo viešais pareiškimais Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai, Lietuvos Ministrų Tarybai ir Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžiui, taip pat principingais pasisakymais spaudoje, LBD principingai stoji prieš bibliotekų naikinimą ir jų jungimą, darbuotojų atleidimą.

Ginant bibliotekininkų teisę į normalų atlyginimą, prie Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos (1989 m.) buvo surengtas pirmasis Lietuvoje bibliotekininkų ir muziejininkų piketas, o 19-kai Vilniaus bibliotekininkų, išvarius juos neapmokamų atostogų, suderinus su Lietuvos kultūros darbuotojų profesinių sąjungų federacija (pirm. A. Leparskienė) buvo išrūpintos Profsąjungos paramos fondo pašalpos.

Istant senosioms struktūroms, LBD siekė įkurti Lietuvos bibliotekininkų profesinę sąjungą: atlikti aiškinamąjį darbą, parengė įstatų projektą, sukviėtė steigiamąjį suvažiavimą, užmezgė ryšius su Švedijos profsąjungomis (DIK), surengė Vilniuje Švedijos profsąjungos (DIK) vadovų susitikimą su Lietuvos bibliotekų darbuotojais (1992 m.). Deja, per šį laikotarpį, įkurti bibliotekininkų profsąjungą draugija nespėjo. Svarbiausioji priežastis – ji nesulaukė vietose (rajonuose ir miestuose) platesnės šiuo klausimu bibliotekininkų paramos ir iniciatyvos.

Savo ruožtu LBD, gindama bibliotekas ir bibliotekininkus, rengė ir teikė Vyriausybei pareiškimus, susitiko su kai kurių rajonų ir miestų (pvz., Kretingos, Pasvalio ir kt.) vadovais, griežtai pasisakė prieš protekcionizmą, skiriant bibliotekų vadovus (ypač nespecialistus). Vien tik 1989–1990 m. LBD taryba parengė ir paskelbė šiuos viešus pareiškimus: „Dėl bibliotekininkų prestižo didinimo ir Lietuvos TSR kultūros ministerijos politikos renkant ir skiriant kai kurių bibliotekų vadovus“, „Dėl valstybinės programos bibliotekoms išskeldinti iš kulto pastatų rengimo“, „Dėl vadovavimo ir pagalbos Lietuvos bendrojo lavinimo, profesinių technikos, internatų ir kitų mokyklų bibliotekoms“, „Dėl Respublikinės mokslinės pedagoginės bibliotekos uždarymo“ ir „Dėl nepagrįsto kaimo bibliotekų uždarinėjimo“.

Gindama demokratinius iškovojoimus ir Nepriklausomą Lietuvą, 1991 m. sausio 16 dieną per Lietuvos Respublikos Seimo radiją LBD paskelbė viešą pareiškimą Pasaulio bibliotekinėms organizacijoms (federacijoms, asociacijoms, draugijoms) ir visuomenei. Į pareiškimą atsiliepė nemažai užsienio bibliotekų ir draugijų. Solidarumo su Lietuva ir LBD dėl Respublikos nepriklausomybės paskelbimo telegramas atsiuntė Estijos vaikų ir jaunimo bei Sąjunginės valstybinės užsienio literatūros bibliotekos Maskvoje darbuotojai, Rusijos Federacijos bibliotekininkų draugija (pirm. dr. Michailas D. Afanasjevas), Leningrado (dabar Sankt Peterburgas) bibliotekininkų draugijos valdyba (pirm. prof. A. Sokolovas), Maskvos bibliotekinės

asociacijos vadovai (T. Korobkina ir A. Stachevič), Slovėnijos bibliotekininkų draugija (pirm. Tomaž Kobe ir sekretorė Silva Novljan) ir kt.

Ryšiai su užsieniu. Lietuvai išsprūdus už „geležinės TSRS uždangos“, skyrusios šalį nuo likusiojo Vakarų pasaulio, draugija pradėjo bendradarbiauti su daugeliu užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų.

Nuo 1990 m. pradžios LBD sugrįžo į IFLA. Tiesa, kol kas asociatyviu nariu, nes IFLA vadovybė sutiko registruoti LBD 1990–1991 m. tik kaip asociaciją, esančią TSRS sudėtyje. Tai mūsų netenkino, ir 1992 m. pradžioje, atsižvelgusi į mūsų prašymą, IFLA direkcija perregistravo LBD, kaip pilnateisę Lietuvos Respublikos organizaciją ir IFLA narį, atstovaujantį mūsų krašto bibliotekų ir bibliotekininkų interesus.

1991 m. buvo atkurtas ir Pabaltijo valstybių bibliotekininkų informacinis koordinacinis biuras Rygoje, kuris pradėjo koordinuoti ne vien Baltijos šalių bibliotekų renginius, bet ir jų ryšius su Skandinavijos šalimis. 1992 m. LBD užmezgė ryšius su Tarptautine technologinių universitetų bibliotekų asociacija (IATUL), o 1991 m. – su Tarptautine skaitymo asociacija (IRA) ir pradėjo dalyvauti jos Europos tarptautinio vystymo komiteto darbe.

1992 m. LBD epizodinius ar nuolatinius ryšius palaikė su Amerikos, Danijos, Didžiosios Britanijos, Estijos, Islandijos, Latvijos, Lenkijos, Slovakijos, Suomijos, Švedijos, Vengrijos, taip pat Rusijos Federacijos (Maskvos ir Sankt Peterburgo) bibliotekininkų asociacijomis. 1992 m. pradžioje užmezgėme ryšius ir su neseniai įsikūrusia Amerikos lietuvių bibliotekininkų asociacija.

Apskritai tai buvo metas, kai LBD ir Lietuvos bibliotekos pradėjo intensyviai ieškoti kelių ir palaiptams vis daugiau integruotis į Vakarų Europos bei kitų progresyvių pasaulio šalių bibliotekininkystę. Pasak istorikų, politinio ideologinio atsiribojimo ir draudimų siena jau buvo pralaužta, tad bibliotekininkų sąveikos procesas su užsienio kolegomis prasidėjo ir ėmė sėkmingai plėtotis.

Finansiniai ištekliai. 1989–1992 m. LBD pajamas sudarė nario mokestis ir rėmėjų lėšos. 1990 m. į sąskaitą buvo gauta 1782,67 rb. (iš jų nario mokestis sudarė 15,9 proc., o rėmėjų šalpa – 84,1 proc.). 1991 m. – 3630,15 rb. (analogiškai 22,2 proc. ir 77,8 proc.), 1992 m. – 14565,82 talonų (18,1 proc. ir 81,9 proc.). Finansiškai draugiją rėmė LNB, LTB, LMB, Klaipėdos VB, Kėdainių ir Kretingos RCB ir kitos bibliotekos. Deja, Finansų ministerijai uždraudus biudžetinėms įstaigoms remti visuomenines organizacijas, ši parama draugijai baigėsi.

Visos minėtos lėšos buvo panaudotos įvairiems LBD reikalams: rekvizitams, konferencijoms ir suvažiavimams, leidiniams, ūkio ir kanceliarijos išlaidoms, darbuotojų komandiruotėms į LBD skyrius.

Mokant stojamąjį (1990 m.) ir metinius (1990–1992 m.) IFLA nario mokesčius, draugiją parėmė Amerikos lietuvių bendruomenė ir Atviros Lietuvos fondas. Etatinių ar kitaip apmokamų darbuotojų LBD tuo metu neturėjo – visi dirbome visuomeniniais pagrindais, vien pagarbos savo profesijai ir patriotizmo vedini.

Išvados: Po ilgų svarstymų ir pasiruošimo, LBD 1989 m. buvo atkurta, įteisinta ir pradėjo darbus. Tai buvo rimtas to meto profesinis ir politinis iššūkis.

Sėkmingai sukurta LBD organizacinė struktūra ir veiklos modelis (valdymo centre veikė taryba, o miestuose ir rajonuose – nemažai draugijos skyrių ir grupių).

1989–1992 m. LBD atliko daug darbų ir pelnė šalies bibliotekininkų, kultūros vadovų ir vyriausybės pripažinimą.

Buvo užmegzti platesni ryšiai su užsienio šalių bibliotekomis bei tarptautinėmis organizacijomis ir paklotas pamatas bibliotekininkams laisvai bendradarbiauti su kolegomis užsienyje.

LBD taryba ir nariai, reikliai ir principingai visuose lygiuose sprendė šalies bibliotekų ir bibliotekininkų profesines problemas bei laikmečio padiktuotus iššūkius.

Atlikti darbai, ypač – jų kryptys ir turinys – rodo buvus intensyvių to meto LBD savasties ir pozicijos ieškojimų bei atradimų laikotarpį.

1992–2015 m. LBD veikla šalyje smarkiai išsiplėtė ir padidėjo, o draugija įgavo platų tarptautinį pripažinimą.

Pastabos ir panaudota literatūra:

1. Straipsnis parengtas autoriaus plenarinio pranešimo, skaityto Tarptautinės mokslinės konferencijos „V. Biržiškos skaitymai 2015“, vykusios 2015 m. gruodžio 2 d. Birštone, pagrindu.

2. **Lietuvos** bibliotekininkų draugija: str. ir dokumentų rinkinys / LBD, LNB, LKDTI; sudaryt. ir spec. red. Vytautas Rimša. Vilnius: LNB, 1990. 136 p.

3. **Lietuvos** bibliotekininkų draugija: str. ir dokumentų rinkinys (1990–1992 m.) / LBS, LNB, LKDTI; sudaryt. ir spec. red. Vytautas Rimša. Vilnius: LNMMB, 1993. 132 p.

4. Tarptautinės bibliotekininkystės klausimai: str. ir dokumentai: 1990-1992 m. / Liet. Resp. kult, m-ja, LNB; sudaryt. Vytautas Rimša; moksl. red. prof. habil. dr. Klemensas Sinkevičius. Vilnius, 1995. 184 p. – Bibliogr.: p. 171-179 (201 įrašas).

5. Rimša, Vytautas. First steps of the Reestablished Lithuanian Librarians Association: [apie LBD atkūrimą ir jos veiklą 1989–1992 m.]. Bulletin of the Lithuanian Librarians Association. 1999, nr. 6, p. 5-9: nuotr.

Vilnius, 2015 m. gruodžio 6 d.